

ΦΩΚΙΩΝ ΝΕΓΡΗΣ

Μὲ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ τὸν ὁποῖον εἰς πάντας ἐνέπνεε καὶ μὲ τὴν συναίσθησιν ὅτι ἐχάνετο μία ὅλως διόλου ἐξαιρετικὴ φυσιογνωμία, ἐκηδεύθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ τρέχοντος ἔτους ὁ Φωκίων Νέγρης.

Διότι ὁ αἰείμνηστος ἀνὴρ, δὲν ἦτο μόνον ἕνας ἀρχοντικὸς τὴν καταγωγὴν καὶ εὐρείας μορφώσεως Ἑλληγν, ἀνελθὼν εἰς τὰ ὕψατα ἀξιώματα καὶ διακριθεὶς ὅπου ἐτάχθη ἦτο κάτι πολὺ σπανιώτερον καὶ ἀξιολογώτερον. Εἰς ὅλας τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς του, ὑπῆρξεν ἕνα πρότυπον ἔδειχθη πάντοτε συνεπῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀγαθοῦ ἀνδρός· ὑπῆρξεν ὅτι ἀποδιδόμεν συνήθως μὲ τὴν λέξιν χαρακτηῖρ. Ὅρθότατα δὲ καὶ ἐπιγραμματικά συνώψισεν τὴν ζωὴν του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκφορᾶς του, ἀποχαιρετῶν αὐτὸν ἀπὸ μέρους τῆς Ἀκαδημίας, ὁ γενικός της γραμματεὺς κ. Σ. Μενάρδος εἰπὼν, ὅτι καθ' ὅλον του τὸν βίον ἐστάθη ἀντάξιος τοῦ ὀνόματος ὄχι μόνον τοῦ Νέγρη, ἀλλὰ καὶ τοῦ Φωκίανος.

Δὲν θὰ ἐτολμοῦσα νὰ καταρτίσω τὸ βιογραφικὸν αὐτὸ σημεῖωμα, ἔστω καὶ μὲ τὴν παρακέλευσιν τοῦ φίλου Διευθυντοῦ τοῦ Ἡμερολογίου τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος. Διότι δὲν μὲ λανθάνει, πόσον δύσκολον ἔργον εἶναι ἡ ἀπεικόνισις τῆς ζωῆς ἀνδρός τῆς πολυσχιδοῦς δράσεως τοῦ Φωκίανος Νέγρη. *Ὁ βίος του, γράφει ὁ καθηγητῆς κ. Ἀνδρεάδης, ὑπῆρξε τόσον μακρὸς, τόσον πλήρης καὶ τόσον πολυσχιδῆς, ὥστε πρὸς ἀπεικόνισιν αὐτοῦ χρειάζονται πολλαὶ σελίδες καὶ

πολλοὶ κάλαμοι». (Δελτίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου Κοινωνίας Ἑθνῶν Μάιος 1928).

Ἄλλ' εὐτυχήσας νὰ ἐργασθῶ πλησίον τοῦ πολυτίμου ἀνδρός, εὐτυχήσας νὰ γνωρίσω τὰς ἀρετὰς του καὶ χρεωστῶν πολλὰ εἰς τὸ παράδειγμά του, ἔχω καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ χαράξω εἰς μνήμην του τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς.

Ἀνήκων εἰς τὴν γνωστὴν Φαναριωτικὴν οἰκογένειαν ὁ Φωκίων Νέγρης, ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῇ 1/13 Ἀπριλίου 1846. Ὁ πατὴρ του Κωνσταντῖνος ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν πρώτων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου μας, διδάξας εἰς αὐτὸ τὰ μαθηματικά. Τοῦ θείου του Θεοδώρου εἶναι γνωστὴ ἡ δρᾶσις κατὰ τὴν Μεγάλην ἡμῶν Ἐπανάστασιν. Ὁ ἀδελφός του, Θεόδωρος ἐπίσης, διέπρεψε καὶ αὐτὸς εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας.

Ὁ Φωκίων Νέγρης ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ τε ἐγκύκλια μαθήματα καὶ τὰ τοῦ μηχανικοῦ, ἀποσταλεὶς εἰς Παρισίους ἤδη ὀκταετῆς καὶ διαμείνας ἐκεῖ εἰκοσαετίαν περίπου. Καὶ συγκεκριμένως διεξῆλθε μὲν ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Λυκείου Louis le Grand, ἐφοίτησε δὲ ἔπειτα εἰς τὴν περίπυστον Ecole Polytechnique καὶ κατόπιν συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Παρισινὴν Μεταλλευτικὴν Σχολὴν (Ecole des Mines), ἔλαβε δὲ καὶ τὸ δίπλωμα τῆς Σορβόνης εἰς τὰ Μαθηματικά. Ὅλη του ἡ μαθητικὴ ζωὴ ἀπὸ τῶν τάξεων τοῦ Λυκείου, μέχρι τῶν σπουδῶν του ἐν τῇ Μεταλλευτικῇ Σχολῇ, ὑπῆρξε πλήρης τιμῶν καὶ διακρίσεων, πρωτείων καὶ βραβεύσεων.

Φλεγόμενος ἀπὸ τὸν εὐγενῆ πόθον νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Πατρίδα, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐνῶ εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἀνοικτὸν τὸ στάδιον ἐργασίας εἰς τὸ ἔξωτερικόν, κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦτο τότε ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν μεταλλευτικῶν καὶ μεταλλουργικῶν ἐργασιῶν εἰς τὸ Λαύριον. Ἀπὸ τ' ἀπορρίμματα τῶν ἀρχαίων ἐργασιῶν, ἀπὸ τὰς ἐκβολάδας καὶ τὰς σκωρίας, ἀπελαμβάνετο πλοῦτος μέγας, ἡ δὲ γῆ εἰς τὰ

σπλάχνα της ἐφαίνετο ὑποσχομένη ἄλλον πλοῦτον, ἀκόμη μεγαλείτερον. Ὁ λεγόμενος «μεταλλευτικὸς πυρετὸς» εἶχε καταλάβει σύμπαν τὸ Ἑλληνικόν! Συγχρόνως συμφέροντα ξένων δημιουργηθέντα περὶ τὴν Λαυρεωτικὴν βιομηχανίαν,

† Ο ΦΩΚΙΩΝ ΝΕΓΡΗΣ

ἐξετάζων τοὺς ἀσβεστολίθους τῆς Βοιωτίας.

(Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη ἀπὸ τὸν γράφοντα τὸ 1915).

παρεῖχον εἰς τὸ Κράτος παντοειδεῖς ἐνοχλήσεις, μὲ παρεμβάσεις τῶν πρεσβειῶν κ. τ. τ. Ἦτο φανερὰ ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἐνιαίας διαχειρίσεως τῶν προκυπτόντων ζητημάτων, ἀπὸ πρόσωπον τῆς ἀναλόγου περιωπῆς, ἡ δὲ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Νόμου Υ τῆς 29 Μαΐου 1871 ἐθέσπισε τὴν θέσιν Γε-

νικοῦ Ἐφόρου εἰς τὸ Λαύριον καὶ πρωθυπουργοῦντος τοῦ Ἐπ. Δεληγιώργη, τὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν Φωκ. Νέγρη. Σημειωτέον μεταξὺ ἄλλων, ὅτι τὸ Δημόσιον εἰσέπραττε δικαίωμα συμμετοχῆς του κατὰ 44 % εἰς τὸ ἐξ ἀναχωνεύσεως τῶν ἀρχαίων σκωριῶν κέρδος καὶ δὴ εἰς εἶδος, δηλαδὴ εἰς χελώνας ἀργυρούχου μολύβδου, τὸν ὁποῖον ἐξεποίει διὰ δημοπρασίας. Ἐνῶ δὲ περὶ μόνον τῶν ἀρχαίων σκωριῶν ἐπρόκειτο ἀρχικῶς, ἀνεκαλύπτοντο ὀλίγον κατόπιν καὶ αἱ ἐκβολάδες, τὰ ἀπορίμματα τῆς ἀρχαίας ἐκμεταλλεύσεως, ἐκβολάδες ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐντὸς τῶν ὑπογείων ἐργασιῶν τῶν ἀρχαίων, ἐγεννῶντο δὲ ζητήματα κυριότητος τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, περίπλοκα καὶ δεόμενα διακρίσεως, μέχρις ὅτου εἰδικὴ νομοθεσία ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ σύστασις ἑλληνικῆς ἐταιρίας, τῆς «Ἐταιρίας τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου» διὰ μεσολαβήσεως τοῦ Ἀνδρέου Συγγροῦ ἀφ' ἑτέρου, ἐξωμάλυναν τὰς γεννωμένας σχετικὰς δυσχερείας. Ὁ Νέγρης διεξεπεραίωσε τὴν ἐργασίαν τοῦ Ἐφόρου ἐπὶ μίαν πενταετίαν, μὲ ὅλην τὴν ἐπιβαλλομένην προσοχὴν καὶ λεπτότητα, δικαιώσας πλήρως τὴν ἐκλογὴν τῆς Κυβερνήσεως μεθ' ἧς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς Ἐταιρίας τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου¹.

¹ Ὁ καθηγητὴς κ. Α. Ἀνδρεάδης, βιογραφῶν τὸν ἀείμνηστον Φ. Νέγρη εἰς τὸ Δελτίον τοῦ Ἑλλην. Συλλόγου Κοινωνίας Ἐθνῶν, λέγει σχετικῶς μετὰ τὴν ἀποχώρησίν του ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐφόρου τὰ ἑξῆς:

«Ἡ παραίτησίς του ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου Λαυρίου, γενομένη δεκτὴ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1875, συνδέεται στενῶς καὶ πρὸς ἐπεισόδιον χαρακτηριστικὸν τῶν αὐστηροτάτων ἡθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ ὁποῖον σήμερον ἀσφαλῶς ἠθέλε παρέλθει ἀπαράτητον. Ὁ Φ. Νέγρης πληροφορηθεὶς ὅτι εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ἀστυνόμου Λαυρίου εἶχον καταφύγη δύο Ἴταλοι ἐργάται μετὰ δύο κυριῶν ἐλαφρῶν ἡθῶν, ἔλαβεν ἐν τῇ ἀρμοδιότητί του πρὸς ἀποφυγὴν δημοσίων παρεκτροπῶν (ἐξ ἐξεγέρσεως τοῦ πληθυσμοῦ), τὰ δέοντα μέτρα, ἀπομακρύνας ἐπιμελῶς τοὺς δύο τούτους ἐργάτας ἐκ Λαυρίου, διὰ τοῦ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀναχωροῦντος ἀτμοπλοίου, σπεύσας ἐκ παραλλήλου δι' ἀναφορὰς του γὰ ζήτησιν τὴν ἐκ μέρους τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου ἐπιβολὴν ποινῆς εἰς τὸν ἀστυνόμον, πρᾶγμα ὅμως τὸ ὁποῖον τὸ Ὑπουργεῖον δὲν ἐνέκρινε»

Είχε τότε πλέον παρέλθῃ ὁ πρῶτος καιρὸς τοῦ προχείρου καὶ ἀφθόνου πλούτου, ἐξ ἀναχωρεύσεως τῶν πλουσιῶν σκωριῶν, τῶν κατακειμένων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἐφαίνετο κλονιζομένη. Ἐπεβάλλετο ἐργασία συστηματικὴ, διαμορφωμένη κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τεχνολογίας. Αἱ πρῶται ἀτελεῖς Ἰσπανικαὶ κάμινοι ἦσαν ἀνεπαρκεῖς· ἔπρεπε ν' ἀντικατασταθῶν δι' ἄλλων τελειοτέρων· ἀνάγκη παρίστατο νὰ ὀργανωθῶν τὰ μέσα μεταφορᾶς, ἐνεργουμένης ἕως τότε διὰ κάρρων μόνον, καὶ νὰ ὑποβληθῶν εἰς ἐμπλουτισμὸν αἱ ὄλονεν πτωχυνόμεναι εἰς μέταλλον ἐκβολάδες. Ἐπρεπεν ἀκόμη νὰ ληφθῇ καὶ μέριμνα διὰ τὴν συντήρησιν τῶν τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ τὰς ἐπισκευὰς τῶν ἐκ τῆς χρήσεως προκυπτουσῶν φθορῶν. Ἡ ὅλη ἐπιχείρησις ἐδέετο μιὰς συγχρονισμένης ὀργανώσεως, αὐστηρῶς λειτουργούσης, ἄλλως ἐφέρετο γοργῶς εἰς τὸ βράθυρον. Ὁ δὲ Νέγηρς ἐδείχθη ὁ ἀντάξιος δημιουργὸς καὶ διοικητὴς τῆς.

Τότε ἐγκατεστάθησαν αἱ μέχρις ἐσχάτων λειτουργοῦσαι κάμινοι Pils· τότε ἐμελετήθη καὶ ἰδρύθη τὸ Μέγα Πλυντήριον πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῶν ἐκβολάδων· τότε ἐπεξετάθησαν αἱ σιδηροδρομικαὶ μεταφοραί, κατεσκευάσθη μῶλος φορτώσεων, ἐγένετο ἡ πρώτη, δι' ἐναερίου μεταφορὰ τῶν ἐκβολαδικῶν χωμάτων, ἐν ᾧ συνάμα ἐπροικοδοτήθη τὸ Λαύριον μὲ μηχανουργεῖον ἐπισκευῶν καὶ κατασκευῶν. Τότε πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐχρησιμοποιήθη τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς, καὶ τὸ τηλέφωνον, νέοι παράγοντες πολιτισμοῦ καὶ προόδου. Τότε ἐμορφώθη τάξις ὀλόκληρος τεχνιτῶν καὶ ἐργοδηγῶν, ἡ ὁποία διὰ τοῦ χρόνου διεχύθη εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, συντελοῦσα εἰς τὴν διάδοσιν τῶν μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων ἐν τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεταγενεστέρως δημιουργηθέντων κέντρων.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον συνεδέθη τὸ Λαύριον μὲ τὰς Ἀθήνας διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔδωσε ζωὴν εἰς τὰ προάστεια τῆς πρωτευούσης καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Μεσογείων. Ἐν προβλέψει δὲ τροφοδοτήσεως τῶν Λαυρεωτικῶν καμίνων καὶ διὰ ξένων μεταλλευμάτων, ἐγένετο ἡ ἔρευνα καὶ ἄλλων μεταλλείων ἐν

Ἑλλάδι καὶ τῇ Ἑγγύς Ἀνατολῇ, ἀναφέρω μεταξὺ τῶν τελευταίων τὰ μεταλλεῖα Βάλιας Καραϊδίν, βορείως τῆς Σμύρνης, τὰ ὁποῖα ἐξειλίχθησαν ταχέως εἰς τὴν πασίγνωστον ὑπερευτυχή ἐπιχείρησιν.

Τῆς ὅλης αὐτῆς κολοσιαίας κινήσεως κύριος δημιουργὸς οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ διοικητὴς καὶ ἐμφυχωτὴς, ἦτο πάντοτε ὁ Φωκίων Νέγρης, παρέχων μὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἀκαταπονήτου ἐργασίας του, τὸ κύριον κίνητρον τῶν ἐπιτυχιῶν του καὶ κατορθῶνων νὰ πορίζηται ἀπὸ τὰ ἔργα καὶ τὸ ἐμφυχον ὕλικόν τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν, τὰς μεγίστας δυνατὰς ἀποδόσεις. Ἦτο δὲ τότε ἡ ἐποχή, καθ' ἣν οἱ τεχνικῶς μορφωμένοι ἐσπάνιζον, διὰ νὰ μὴ εἰπῶ, ὅτι ἔλλειπαν ἐντελῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὁ Νέγρης κατώρθωνε μὲ τοὺς πρακτικὸς τοῦ Λαυρίου, νὰ ἀπολαμβάνη τὰ ἄριστα τῶν ἀποτελεσμάτων.

Ἄν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσω τὸ ἀληθὲς ἐνδιαφέρον του διὰ τοὺς συνεργάτας του, μέχρι καὶ τῶν ἐργατῶν, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡς βοηθοὺς του, οὐδέποτε δὲ ὄκνει νὰ συμβουλεύεται καὶ εἰς τὰ δεδομένα τῆς πείρας των νὰ δίδῃ προσοχὴν, ἂν ἐξάρω τὴν δικαιοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν ἐχειρίζετο τὰ ἐνδιαφέροντα τὸ προσωπικὸν ζητήματα, διορισμούς, προαγωγὰς, ἀμοιβὰς, μακρὰν πάσης ξένης ἐπιδράσεως καὶ δὴ τῆς πολιτικῆς, μόνον γνώμονα ἔχων τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος παρ' ἐνὸς ἐκάστου, ὅπου ἦτο τεταγμένος, ἰὰ δώσω τὸν λόγον τῆς λατρείας μὲ τὴν ὁποίαν ὅλοι τὸν περιέβαλλον καὶ τῆς προσπαθείας ὅπου ὅλοι κατέβαλλον, ὅπως μὴ ὑστερήσουν εἰς ὅ,τι παρ' αὐτῶν ἐξίτηι ὁ Νέγρης!

Καὶ ἐν τούτῳ νομίζω ἔγκειται τὸ μυστικὸν τῶν μεγάλων ἐπιτυχιῶν τοῦ Φωκίονος Νέγρη· εἰς τὸ παράδειγμα ὅπου ἔδιδεν ὁ ἴδιος διὰ τῆς φιλοπονίας του, εἰς τὴν ἀγάπην ὅπου ἐνέπνεε διὰ τῆς δικαιοσύνης του, εἰς τὸν σεβασμὸν τὸν ὅποιον ἐπέβαλλεν ἡ προσωπικότης του! Ποῖος ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ ἀσυγκίνητος βλέπων τὸν Νέγρη, τὸν ἀριστοκράτην, καταπονούμενον εἰς τὰ ἔργα ἀπὸ φυλακῆς πρώϊας μέχρι βαθείας νυκτός, μελετῶντα τὰς γενικὰς γραμμὰς καὶ ἐξονυχίζοντα τὰς λεπτομερείας, σεβόμενον τὴν πείραν καὶ

τὰ δεδομένα της, ἐξάγοντα δὲ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀνωτέρας του μορφώσεως, τὰ συμπεράσματα, τὰ ὀρθά. Τοιαύτης ἐργασίας τὸ παράδειγμα, προβαλλόμενον ἀπὸ πρόσωπον περιοπῆς τοιαύτης, ἐκέντριζεν ὅλους εἰς μίμησιν καὶ ἔφεραν ὅλους εἰς ἀνωτέραν στάθμην, ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ κοινοῦ ἔργου βέβαια, ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου ὅχι ὀλιγώτερον.

Τὸ 1886 ὁ Νέγρης ἀπεχώρησεν ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἑταιρίας τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου, ἀφ' οὗ διήυθυνεν αὐτὴν ἐπὶ δεκαετίαν καὶ πλέον. Ὀλίγον δὲ ὕστερον, τὸ 1890, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς τότε Ἑταιρίας Δημοσίων καὶ Δημοτικῶν Ἔργων, σήμερον Ἑταιρίας Ἐπιχειρήσεων, μὲ τὰς γνωστὰς ἐκμεταλλεύσεις της τοῦ λευκολίθου εἰς τὸ Μαντουῖδι τῆς Εὐβοίας, τοῦ λιγνίτου εἰς τὴν Κύμην καὶ τοῦ θείου εἰς τὴν Μῆλον, ἐπιδείξας δὲ τὰ αὐτὰ προσόντα μορφωμένου μηχανικοῦ καὶ ἀκαταπονήτου διοικητοῦ.

Ἄξια ὅλως ἰδιαίτερας μνημείας εἶναι ἡ ἐργασία του εἰς τὸ Μαντουῖδι, ὅπου ἔχων εἰς τὴν διάθεσίν του τὸ ἄριστον κοίτασμα λευκολίθου τῆς ὑψηλίου, ἐφιλοδόξησε νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν πλινθοποιεῖαν πυρριμάχων πλίνθων, καταλλήλων διὰ τὴν χαλυβδουργίαν. Ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων προαπαιτεῖ ἔντονον πύρωσιν τοῦ λευκολίθου καὶ ἐπιμελεστάτην πλινθοποίησιν κατόπιν· ὁ δὲ Νέγρης διεξεπεραίωσεν αὐτὴν, ὡς κάθε τι τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἐπιχειρήσει. Ἐπρωτοτύπησεν μάλιστα ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ταύτῃ, εἰσηγηθεὶς τὴν μετὰ τοῦ λευκολίθου ἀνάμειξιν χρωμίτου, ὑλικοῦ ἐπίσης πυρριμάχου, ἐπίσης δὲ Ἑλληνικοῦ τὴν προέλευσιν.

Τὸ 1894 ἡ Ἑταιρία τῶν Μεταλλουργείων τοῦ Λαυρίου ἐκάλεσε πάλιν τὸν Νέγρη εἰς τὴν διοίκησίν της, ἐπὶ ἱκανὸν δὲ χρονικὸν διάστημα διετέλεσε διευθυντῆς τῆς Ἑταιρίας ταύτης, ὡς καὶ τῆς τῶν Δημοσίων Ἔργων. Ἐμείνει δὲ προϊστάμενος τῶν Μεταλλουργείων ἐπὶ πενταετίαν.

Τὴν δευτέραν αὐτὴν περίοδον τῆς διοικήσεως Νέγρη χαρακτηρίζει ἡ περισυλλογή, λόγῳ τῆς κρίσεως εἰς ἣν εἶχον

περιέλθει τὰ Μεταλλουργεῖα τοῦ Λαυρίου ἐκ τῆς ἀτυχησάσης ἐγκαταστάσεως τῶν Νέων Πλυνητρίων, τὰ ὁποῖα οὐ μόνον ἀπερρόφησαν πολλαπλάσια κεφάλαια τῶν ἀρχικῶς προϋπολογισθέντων, ἀλλὰ καὶ ἀπέδωσαν πολλοστημόριον τῶν ἐξ αὐτῶν ἐλπιζομένων ἀποτελεσμάτων. Δὲν ἔχω ν' ἀναφέρω διὰ τὴν περίοδον ταύτην ἔργα μεγάλα καὶ νεωτερισμοὺς καταπλήσσοντας, ὡς διὰ τὴν πρώτην· ὅμως ἡ γενομένη καὶ τότε ἐργασία δὲν εἶναι μικροτέρας ἀξίας, ἐρ' ὅσον ἀπεσκόπει τὴν θεραπείαν μεγάλων οἰκονομικῶν καταστροφῶν, ἐπέτυχε δὲ αὐτὴν διὰ συστηματικῆς ἐργασίας, δι' αὐξήσεως τῆς ἀποδόσεως τῶν ἔργων, διὰ διοικήσεως αὐστηρᾶς ἅμα καὶ δικαίας, δι' ὅλων δηλαδὴ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Νέγρη καὶ δὴ ἐντεταμμένων εἰς τὸν ὑπατον βαθμόν.

Ἐίχα τὴν εὐτυχίαν νὰ ὑπηρετήσω τότε, μόλις ἀρχόμενος τοῦ σταδίου μου, ὑπὸ τὸν ἀείμνηστον Φ. Νέγρη· καὶ μὲ συγκίνησιν ἀναπολῶ τὰ μαθήματα τὰ ὁποῖα διὰ τοῦ παραδείγματός του ἔδιδεν ἀφθονα εἰς ὅλους μας, περιερχόμενος τὰ ἔργα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, συγκεντρῶνων ἔπειτα ἡμᾶς γύρω του ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα εἰς σχετικὰς συζητήσεις, τεχνικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς καὶ ἀπασχολούμενος κατόπιν μέχρι βαθείας νυκτὸς εἰς τὰς ἔκτοτε ἀγαπητάς του γεωλογικὰς μελέτας. Διατηρῶ δὲ ἀκόμη τὸ αἶσθημα τοῦ θαυμασμοῦ τὸν ὁποῖον μᾶς ἐνέπνεεν, ὅταν καθ' ἣν ὥραν ἐφερόμεθα οἱ νεώτεροι ἡμεῖς εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, τὸν ἐβλέπαμεν ἐγκύπτοντα, μὲ τὸ γερμανικὸν λεξικὸν ἀνά χεῖρας, εἰς τὴν μελέτην τοῦ τότε προσφάτως ἐκδοθέντος ἔργου τοῦ Lepsius περὶ τῆς Γεωλογίας τῆς Ἀττικῆς, ἔργου ξηροῦ καὶ στρυφνοῦ τὸ ὕφος, ἀπαιτοῦντος δὲ τὴν παρακολούθησίν του μὲ ἐντεταμμένην τὴν προσοχήν.

Ἐχω ἀκόμη ζωηροτάτην τὴν ἀνάμνησιν τῆς παρεμβάσεώς του κατὰ τὴν μεγάλην ἀπεργίαν τῶν ἐργατῶν τῆς Καμαρέζης τὸ 1897, παρακολουθήσας αὐτὸν μετὰ τοῦ τότε προϊσταμένου τοῦ Μηχανουργείου κ. Α. Γρίβα. Τὸ ἐπεισόδιον αὐτό, παρέχον τραγὴν ἀπόδειξιν τοῦ γοήτρου τὸ ὁποῖον ἦσκει ἐπὶ τοῦ ἐργατικῆς κόσμου ὁ Φ. Νέγρης, διηγεῖται ὡς ἐξῆς ὁ ἔγγονός του κ. Φωκ. Ζαΐμης:

«Περὶ τῷ 1897 ὁ Φ. Σερπιέρης, διευθυντὴς τῶν Γαλλικῶν Μεταλλουργείων Λαυρίου, κατόπιν ῥήξεως πρὸς τοὺς ἐργάτας, ἐνεκλείσθη ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς γραφείοις· αἱ ἀρχαὶ ματαίως εἶχον ἐπέμβει, ἡ δὲ δυσφορία τοῦ πλήθους λόγῳ πυροβολισμοῦ ἐκ μέρους ὑπαλλήλου ἀποκεκλεισμένου μετὰ τοῦ κ. Σερπιέρη ἐν τοῖς γραφείοις, εἶχε μεταβληθῆ εἰς στάσιν, διότι οἱ ἐκμανέντες πάνοπλοι ἐργάται εἶχον θέσει πῦρ. Τότε ἡ κυρία Σερπιέρη ἐστράφη πρὸς τὸν Φ. Νέγρη, ὡς τὸν μόνον δυνάμενον νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Οὗτος πράγματι διασχίσας τὸ μαινόμενον πλήθος, ἔφθασε μέχρι τῆς καιομένης οἰκίας, ὅπου εὗρίσκετο ὁ Σερπιέρης καὶ στραφεὶς τότε πρὸς τοὺς ἀπειλοῦντας τὴν διὰ λυντσαρίσματος ἐξόντωσιν αὐτοῦ, ἐπέβαλεν ὡς διὰ θαύματος ἡσυχίαν καὶ παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν κ. Σερπιέρην, διέταξε τὸ πλήθος νὰ σβύσῃ τὴν πυρκαϊάν διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν αἱ ὁποῖαι τὴν εἶχον ἀνάψῃ».

Πρὸς τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς διοικήσεως τοῦ Φ. Νέγρη συνδέεται καὶ ἡ ἐκλογή του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Δημάρχου Λαυρεωτικῆς. Ὅ,τι δὲ καὶ ἂν λεχθῆ περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας προσέφερεν εἰς τὸ Λαύριον ὡς Δήμαρχος ὁ Φ. Νέγρης, θὰ εἶναι κατώτερον τῆς πραγματικότητος. Ἀξιόπρεπὴς παράστασις, πονετικὴ διαχείρησις καὶ τοῦ τελευταίου ὀβλοῦ τῶν δημοτικῶν ἐσόδων, φροντὶς δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων, τὰς μεγάλας καὶ τὰς μικράς, ἀπὸ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, μέχρι τῆς καθαριότητος, τοῦ φωτισμοῦ, τῆς ἀγορανομίας, εἶναι ὅ,τι χαρακτηρίζει τὴν περίοδον ταύτην, καθ' ἣν τὰ ἔξ 100.000 Δρ. ἐτήσια ἔσοδα τοῦ δήμου ἐφάνησαν πολλαπλασιασθέντα καὶ ἀπέδωσαν τὰ ἀνέλπιστα! Τότε ἐπροικοδοτήθη καὶ ἡ πόλις μὲ ἀφθονον ὕδωρ ἀπὸ στρῶμα ὑδροφόρον, εὐρεθὲν εἰς τὴν θέσιν Νόρια. Ὁ Νέγρης ἀντελήφθη ἀμέσως τὴν σημασίαν τοῦ στρώματος αὐτοῦ, ἐγκατέστησε ταχύτατα τὴν ἀντλήσιν καὶ διανομὴν του καὶ ἀπῆλλαξε τὸν πυκνὸν ἐργατικὸν πληθυσμὸν τοῦ Λαυρίου ἀπὸ τὰ ὑφάλμυρα νερὰ τῶν παραλίων φρεάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ μόνον ὑδρεύετο ἕως τότε.

Μὲ τὴν ἀποχώρησίν του ἀπὸ τὸ Λαύριον τὸ 1898 κλείει ἡ περίοδος τῆς ἐργασίας τοῦ Νέγρη ὡς μηχανικοῦ μεταλλολόγου καὶ μεταλλουργοῦ.

Καὶ ἐν ᾧ αὕτη καὶ μόνη θὰ ἦτο ἱκανὴ νὰ τιμήσῃ τὸν καθένα καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ δικαίωμα εἰς ἀνάπαυσιν, ἐν συνδυασμῶ ἄλλωστε πρὸς τὴν ἡλικίαν, βλέπομεν τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα ἀναπτύσσοντα τὴν δρᾶσιν του, δρᾶσιν ἔξοχον, πρὸς νέας κατευθύνσεις.

Ἦδη τὸ 1898 ἡ κυβέρνησις Ζαΐμη τοῦ ἐνεπιστεύθη τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν. Καὶ ὁ Νέγρης διοίκησε τὸ Ὑπουργεῖον του μὲ τὰς ἰδίας ἀρχὰς τῆς ἀκατοπονήτου φιλοπονίας, τῆς εὐσυνειδήτου προσοχῆς πρὸς τὰ μεγάλα ζητήματα καὶ τὰ ἀπλᾶ ὑπηρεσιακά, μὲ τὸ πνεῦμα ἀνθρώπου περιωπῆς ἀνωτέρας. «Ἐπιμελέστατος καὶ εὐσυνειδήτος, πρῶτος ἀπὸ πρωίας μέχρι βαθείας νυκτός, εἰργάζετο συνεχῶς εἰς τὸ ὑπουργικόν του γραφεῖον, παρακολουθῶν καὶ τὰ ἐλάχιστα, ἐνθαρρύνων δὲ διὰ τοῦ ὑψηλοῦ του παραδείγματος τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Ὑπουργείου». Γράφει ταῦτα, ὑπηρετήσας ὑπὸ τὸν Νέγρην τότε, ὁ κ. Γ. Κορινᾶς, τέως Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ αὐτός. (Λεττίον Ἑλλην. Συλλόγου Κοινωνίας Ἑθνῶν Μάιος 1928).

Ἦτο τότε πρόσφατος ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Λιευνοῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου καὶ εἰς τὴν ἀσκησίν του ἐστάθη πολῦτιμος διὰ τὴν Πατρίδα ἡ παρουσία τοῦ Φ. Νέγρη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν.

Τὸ τέλος τοῦ 1901 τὸν βλέπομεν πάλιν προϊστάμενον τοῦ ἰδίου Ὑπουργείου, τὸ 1916 Ὑπουργὸν ἐπὶ τῆς Συγκοινωνίας, τὸ 1917 Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν, διεκπεραιοῦντα τὰς ἀνωτάτας αὐτὰς δημοσίας λειτουργίας κατὰ τρόπον πάντοτε ὑποδειγματικόν.

Ἔστωσαν ὡς ἀπόδειξιν τὰ ἐπόμενα δύο ἀποσπάσματα ἐγκυκλίων, τὰς ὁποίας κατήρτισεν, ὡς Ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν, ἰδιοχείρως, ὡς βεβαιώνει ὁ κ. Γ. Κορινᾶς. Μὲ τὴν πρώτην διαγράφει τὰ καθήκοντα τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου πρὸς τὸ κοινόν :

«Κρίνω ἀπαραίτητον νὰ ποιήσω ὑμῖν γνωστὴν τὴν ἐπιθυ-

μίαν μου, ὅπως πάντες οἱ οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι ἐκπληρῶσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν, μετὰ ζήλου, προθυμίας καὶ εὐθύτητος, συμπεριφερόμενοι καὶ ἐν τῷ γραφείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἀξιοπρεπῶς, ἀποφεύγοντες δὲ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις. Ἐπιθυμῶ νὰ εἶναι ἀπροσωπόληπτοι καὶ δίκαιοι, ἀκούοντες καὶ θεραπεύοντες ἐξ ἴσου τὰ δίκαια τῶν πολιτῶν. Ἐχοντες δὲ ὁδηγὸν μόνον τὴν εἰς τοὺς νόμους ὑποταγὴν, ὀφείλουσι νὰ προτρέπωσι καὶ νοθεῶσι τοὺς φορολογουμένους εἰς τὴν ἔγκαιρον ἐκπλήρωσιν τῶν νομίμων ὑποχρεώσεων αὐτῶν, πείθοντες αὐτούς, ὅτι τὸ ἐναντίον μόνον ἐπιζημίους δι' αὐτοὺς συνεπείας θὰ ἐπιφέρει.

Πρὸς τὰς συστάσεις ταύτας δεόν νὰ συμμορφωθῆτε ἀπαρεγκλίτως. Ἐκ δὲ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐνεργειῶν, ἔξ ὧν ἀποκαλύπτονται ἡ ἱκανότης, τὰ προτερήματα καὶ ἡ φιλοτιμία ἐκάστου ὑπαλλήλου, θὰ κρίνῃ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου περὶ τῆς χρησιμότητος καὶ τῆς προσφερομένης, εἰς τὸ Κράτος ὑπηρεσίας καὶ θὰ χρησιμοποιοῖ ἕκαστον ὑπάλληλον ἀναλόγως πρὸς ταῦτα.

Διὰ τῆς ἄλλης, ὑποψήφιος τυγχάνων καὶ ὁ ἴδιος, συνιστᾷ εἰς τὸ προσωπικὸν τὴν πλήρη ἀποχὴν ἀπὸ πάσης εἰς τὰς ἐκλογὰς ἀναμίξεως. «Ἐπικειμένων τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν κατὰ τὴν 7 Φεβρουαρίου ἀρξαμένου ἔτους, ἐπ'ἀνάγκης κρίνω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν ἀπάντων τῶν οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν, ἐπὶ τῆς πλήρους ἀμεροληψίας, ἣν ὀφείλουσι νὰ τηρήσωσιν, ἀπέχοντες, εἴτε δι' ἔργων, εἴτε διὰ λόγων, πάσης πράξεως δυναμένης καὶ πόρρωθεν νὰ ὑποδείξῃ ἢ νὰ προσκαλέσῃ μεροληψίαν ὑπὲρ ἢ κατὰ οἰουδήποτε ἐκ τῶν συναγωνιζομένων ὑποψηφίων βουλευτῶν».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξελέγετο σχεδὸν ἀνελλιπῶς βουλευτὴς Ἀττικῆς, ἥδη ἀπὸ τοῦ 1887, λαμβάνων ψήφους προσωπικῆς ἐκτιμήσεως, μακρὰν κομμάτων καὶ συνδυασμῶν. «Ὡς βουλευτὴς δέ, γράφει πάλιν ὁ κ. Γ. Κοφινᾶς, ὡς βουλευτὴς ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, οἷος ὑπῆρξε καὶ ὡς Ὑπουργός. Ἐπιμελέστατα παρακολουθῶν ἀδιαλείπτως πάσας τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς,

μετὰ τοῦ χαρτοφυλακίου του περιέχοντος τὰ ὑπὸ συζήτησιν νομοσχέδια, ἐμβαθύνων εἰς τὴν λεπτομερεῆ μελέτην των καὶ μετέχων συνήθως τῆς συζητήσεως των. Ἡρεμος σεμνός, λιτὸς καὶ ἀπέριττος ἐν τῇ ἐμφανίσει του ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ ἐν τῇ ὁητορικῇ του, ἐπεβάλλετο διὰ τοῦ ἠθικοῦ του παραστήματος καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ του κύρους». — Εἶναι δὲ πρόωρον ἀκόμη νὰ γραφῆ, ὅποια ὑπῆρξεν ἡ εἰλικρινὴς καὶ εὐθαρσῆς στάσις του κατὰ τὰς τελευταίας πολιτικὰς ἀνωμαλίας τῆς χώρας.

Ὡς βουλευτὴς τὸ 1900 συμπληρώνων τὴν φιλεργατικὴν του μέριμναν καὶ συντονίζων τὰς ἐνεργείας του πρὸς τὰς νέας τάσεις καὶ ἀνάγκας τῆς ὁλονὲν αὐξανομένης μεταλλευτικῆς βιομηχανίας, ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νόμου ΒΩΜΑ' περὶ περιθάλψεως τῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις παθαινόντων καὶ τῶν οἰκογενειῶν των, γνωστοῦ ὡς *νόμου τοῦ Νέγγη*. Πρῶτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐργατικῶν νόμων παρ' ἡμῖν ὁ ΒΩΜΑ', ἀπετέλεσε τὴν βάσιν σειρᾶς ὅλης νομοθετημάτων καὶ κανονισμῶν, ταμείων ἀλληλοβοηθείας καὶ ἀσφαλείας τοῦ προσωπικοῦ μεγάλων Ἑταιριῶν, σιδηροδρομικῶν καὶ ἄλλων, ὀνυμιζόντων τὰς μεταξὺ ἐργάτου καὶ ἐργοδότη οὐχέσεις. Βραδύτερον ἐμελέτησεν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ φέρῃ εἰς τὴν ἰσχὺν νόμου, τὰς ἐργατικὰς συντάξεις. Σχετικὸν ἔκτενές ἄρθρον δημοσιεύει ἡ Ἀσφαλιστικὴ Ἐπιθεώρησις τοῦ τρέχοντος ἔτους (φυλ. 16 καὶ 17).

Καὶ ἐν ᾧ ἀφοσιούμενος εἰς τὴν ἀπὸ ἀνωτάτης περιοπῆς ἐξυπηρέτησιν τῆς Πατρίδος, ἐμελέτα τὰ διάφορα δημοσιονομικὰ προβλήματα, παρακολουθῶν τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Κράτους καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, ἐπεδίδετο συνάμα καὶ εἰς τὰς ἀνέκαθεν ἀγαπητὰς εἰς αὐτὸν γεωλογικὰς μελέτας, καὶ περιερχόμενος τὴν Ἑλλάδα, ἐρευνῶν καὶ σπουδάζων τὸ ἔδαφός της, συλλέγων καὶ συγκαυφαλαιῶν τὰ δεδομένα τῶν παρατηρήσεων του, γνωστοποιῶν δὲ αὐτὰ διὰ πυκνῶν ἀνακοινώσεων του εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τὴν Γεωλογικὴν Ἑταιρίαν τῆς Γαλλίας, ἐμφανιζόμενος δὲ ὡς ὁ κυριώτερος Ἕλλην ἐρευνητὴς τοῦ

πατρίου εδάφους, τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν καὶ ἱστορίαν τοῦ ὁποίου, σχεδὸν μόνον ἀπὸ ξένους ἐγνωρίζομεν ἕως τότε.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας μας κ. Κ. Ζέγγελης, νεκρολογῶν τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους, χαρακτηρίζει τὸ ἔξαιρετικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον οὕτω παρουσιάζει ὁ Φ. Νέγρης διὰ τῶν ἐξῆς: (Πρακτ. δ' ἔτους Ἰαν.). «Ἐξηκονταετῆς περίπου τὸ 1901, ἐμφανίζεται ἀπροσδοκῆτως ἐκ νέου ὁ παλαιὸς ἀριστεὺς τῆς Παρισινῆς Σχολῆς τῶν Μεταλλείων, πάνοπλος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς γεωλογικῆς ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Χώρας. Καὶ οὕτω ἡ ἑσπέρα τοῦ βίου του λάμπει μὲ τὸ φῶς τῆς νεότητος, δικαιούσα τὸ τοῦ Πλουτάρχου ὅτι «ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ».

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάμω διὰ τοῦ παρόντος τὴν ἀναλυταίαν τῆς γεωλογικῆς ἐργασίας τοῦ Φ. Νέγρη, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ Πανεπιστήμιόν μας τὸν ἐτίμησε τὸ 1918 μὲ τὸν τίτλον τοῦ Ἐπιτίμου Διδάκτορος τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν, ἀπονέμον προτὴν φορὰν τὴν ἔξοχον αὐτὴν τιμὴν εἰς τὴν Μεγάλην Σεμνὴν καὶ ὠραία ἑορτὴν ἐτελέσθη τότε εἰς τὴν Μεγάλην Αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου, παρουσία τοῦ Βασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὄλων τῶν ἐν τέλει. Προσεφώνησεν ὁ Πρύτανις κ. Γ. Ἀγγελόπουλος καὶ ἀνέλυσε τὸ ἔργον τοῦ τιμωμένου ὁ εἰδικὸς καθηγητὴς κ. Κ. Κτενᾶς, προσεφώνησεν ὁ ἀρχαιότερος τῶν καθηγητῶν μακαρίτης Α. Δαμβέργης, μετὰ δὲ τὴν παρὰ τοῦ κοσμήτορος κ. Δ. Χόνδρου ἀναγόρευσιν, ἀπήντησεν ὁ Φ. Νέγρης εὐχαριστῶν¹.

Μεταξὺ ἄλλων, ἐκθέτων ὁ ἴδιος τὴν ἐντύπωσίν του ἀπὸ τὰς περιουσίας του εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων καὶ τὰς χαράδρας ὅπου διαυλακῶνουν τὰς κλιτύας των, λέγει ποίαν ἀπάντησιν ἔδιδεν εἰς τὴν ἀπορίαν τῶν χωρικῶν, ὅπου τὸν ἐριλοξένουν καὶ μὲ ἐκπληξίν των ἔβλεπον, τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους ὑφίστατο, οὔτε μεταλλεῖα ἀναζητῶν, οὔτε μισθὸν

¹ Εἰς τὸν Ἀρχιμήδην τοῦ 1918 (σελ. 28 καὶ ἐξ.) εὐρίσκονται ὅλα τὰ σχετικὰ, λόγοι καὶ προσφωνήσεις κτλ.

λαμβάνων παρ' οὐδενός, ἀλλὰ μόνος καὶ πρὸς ἰδίαν εὐχαρίστησιν ἀναρριχόμενος εἰς τὰς ἀπροσίτους κορυφὰς καὶ διατρέχων ἀκούραστος κάθε μακρυνὴν γωνίαν τῶν Ἑλληνικῶν Χωρῶν. «Γνωρίζετε — ἔλεγε — τοὺς ἀρχαιολόγους; προσπαθοῦν ν' ἀνακαλύψουν ἔργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡμεῖς οἱ γεωλόγοι ζητοῦμεν νὰ μάθωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς γῆς, πρὸ καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν» ζητοῦμεν δηλαδὴ νὰ μάθωμεν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ! Καὶ ἂν οἱ ἀρχαιολόγοι καταβάλλουν τόσους κόπους διὰ ν' ἀνακαλύψουν τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν πρέπει νὰ καταβληθῶν μεγαλείτεροι πολὺ, διὰ νὰ γνώρισωμεν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ;» Αἱ ἐξηγήσεις αὐταὶ δὲν ἠμπόδιζον ἐν τούτοις τοὺς χωρικούς, νὰ κινοῦν τὴν κεφαλὴν μὲ δυσπιστίαν καὶ εἰρωνίαν μαζὺ — προσθέτει ὁ ἴδιος εὐθύς ἀμέσως.

Τὸ γεωλογικὸν ἔργον τοῦ Νέγρη ἀνέλυσεν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναγορεύσεως του εἰς Ἑπίτιμον Διδάκτορα, ὡς προεῖπα, ὁ καθηγητὴς κ. Κ. Κτενᾶς. Ὁ ἴδιος γράφει περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ Δελτίον τοῦ Ἑλλην. Συλλόγου Κοινωνίας Ἑθνῶν τὸν Μάϊον ἐ. ἔ. προσθέτων: «Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον μᾶς ἀφήνει εἶναι τόσον ὠραῖον καὶ λαμπρὸν, ὅσον ἀνιδιοτελεῖς ὑπῆρξε πάντοτε ἢ ἀφοσίωσις του πρὸν τὴν Ἐπιστήμην».

Παραπέμπων εἰς τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ τοῦ κ. Κ. Κτενᾶ πάντα τὸν ἐνδιαφερόμενον, περιορίζομαι νὰ ἐξάρω τὴν εὐτυχῆ ἐναρμόνησιν τὴν ὁποίαν ὁ Νέγρης ἐπετύγχανεν μεταξὺ τῶν δεδομένων τῆς σημερινῆς γεωλογίας καὶ τῶν ἀλληγοριῶν τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας, πιστεύων ὅτι ἔζησεν ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἀνατροπῶν, τῶν ὁποίων ἀπήχησιν ἀποτελοῦν αἱ ποιητικαὶ παραδόσεις τῆς Γίγαντομαχίας καὶ τοῦ Φαέθωντος.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ὁ ἀείμνηστος Νέγρης ὑπῆρξε καὶ θερμώτατος συνήγορος τῆς υπάρξεως τῆς Ἀτλαντίδος τοῦ Πλάτωνος, ὑποστηρίξας τὰς ἰδέας του μὲ πυκνὰ δημοσιεύματα εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν εἰς τὴν Revue Scientifique καὶ μὲ ὀμιλίας του ἐνώπιον τοῦ Διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου τῷ 1905 κ.τ.λ. (Ἴδε

σχετικὸν ἄρθρον μου εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ 1925).

Πάντως τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Φωκίωτος Νέγρη ἐστάθη τόσον πλούσιον, ὥστε ὅταν πρὸς τριετίας ἰδρῦετο ἡ Ἀκαδημία μας, εἰς τὸν Νέγρην ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιδοκιμασίαν ἐδόθη τὸ ἀξίωμα τοῦ πρώτου Προέδρου τῆς.

Ἀνέλαβε δὲ καὶ διεξεπεραίωσεν καὶ τὸ ἔργον αὐτό, βαρὺ καθ' ἑαυτό, ἰδίᾳ κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς δημιουργίας καὶ ὀργανώσεως, ἱκανὸν δὲ νὰ κάμῃ τὰς δυνάμεις καὶ νέου ἀνδρός, μὲ τὴν συνειθισμένην του εὐσυνειδητον προσοχὴν πρὸς τε τὰς γενικὰς γραμμὰς καὶ τὰς λεπτομερείας ἐν ᾧ διὰ τῆς ἐπιβολῆς τῆς προσωπικότητός του, τὸ προήσπισεν ἀπὸ τὰ πολλαχόθεν ἐκτόξευόμενα βέλη. Ἔστωσαν εἰς ἀπόδειξιν οἱ λόγοι τοῦ Γεωργίου Χατζηδάκι προσφωνοῦντος αὐτὸν ὡς προκάτοχόν του εἰς τὴν προεδρείαν· «Ὡς πρῶτος Πρόεδρος τῆς ἀρτισυστάτου Ἀκαδημίας ἡμῶν, ἡδυνήθη δι' ἀκαταπόνητον ἐργασίας νὰ ῥυθμίσῃ τὰ κατ' αὐτὴν καὶ προσέτι διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ, καὶ κοινωνικοῦ κύρους του νὰ καθοδηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὰ πρῶτα βήματά της» καὶ τοῦ Κ. Ζέγγελη ἀγγέλλοντος τὸν θάνατόν του: «ὅταν ἰδρῦθῃ πρὸς διετίας ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηναίων, εἶχεν ὡς φυσιολογικῶς ἀνεμένετο, ν' ἀντιμετωπίσῃ ζωηρὰν ἀντίδρασιν. Τὸ ὄνομα τοῦ Προέδρου τῆς, ἀπεμάκρυνεν ὅλα τὰ κατ' αὐτῆς ἐκτοξευθέντα βέλη» (Πρακτ. Β' ἔτους Ἰανουαρ. καὶ Γ' ἔτους Ἰανουαρ.).

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1919, ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ Ἀνδρέου Κορδέλλα καὶ ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην, ὁ Φωκίων Νέγρης διετέλεσε Πρόεδρος τοῦ Ἑλλ. Πολυτεχνικοῦ Συλλόγου, διοικήσας αὐτὸν μὲ τὴν ἰδίαν προσοχὴν καὶ ἀφοσίωσιν, μὲ ὅσην ἀπέδειξε καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα ἔργα του. Ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς προσοχῆς του καὶ εἰς τὰ μικρότερα, — διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἐκ τῶν μικρῶν τὰ μεγάλα προέρχονται, — ἀναφέρω ὅτι ὁσάκις κανὲν ἐκ τῶν μελῶν, ἔστω καὶ ἀπὸ τοὺς νεαροὺς μηχανικοὺς τῶν Δημοσίων Ἔργων, εἰδείκνυε τάσεις ἀπο-

σκιρτήσεως ἀπὸ τὸν Σύλλογον, ὀκνῶν εἰς τὴν καταβολὴν τῆς συνδρομῆς του, ὁ σεβαστὸς γέρον δὲν ἐδίσταζε νὰ τὸν ἐπισκέπτεται εἰς τὸ γραφεῖον του καὶ νὰ ἐρωτᾷ: «μήπως ἔχετε παράπονον κατὰ τῆς διοικήσεως; ἐπιθυμεῖτε ἴσως ἄλλην κατεύθυνσιν διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ Συλλόγου;» Εὐνόητον ὅτι τὸ ὑπὸ διαγραφὴν μέλος ἐσώζετο διὰ τὸν Πολυτεχνικόν. Ὅλοι δὲ γνωρίζομεν, πόσον εὐκόλα διαλύονται οἱ σύλλογοι παρ' ἡμῖν, εὐκολώτερα παρ' ὅ,τι ἰδρύνονται ὁ δὲ Πολυτεχνικὸς ἀριθμεῖ ἤδη βίον 30 ἔτων!

Καὶ ὡς ἀναφέρω ὡς μίαν ἀκόμη ἀπόδειξιν τῆς προσηλώσεώς του εἰς τὸ καθῆκον, ὅτι ὅταν μεσοῦντος τοῦ Δεκεμβρίου 1927, δηλαδὴ ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, καταλαβόντος αὐτὸν εἰς τὸ 82^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὁ Πολυτεχνικὸς Σύλλογος ἠθέλησε νὰ τιμήσῃ δι' ἐδίκης δημοσίας συνεδριάσεως τὴν μνήμην τριῶν ἐκλειπόντων ἰδρυτῶν του, τῶν ἀειμνήστων Ἀνδρέου Κορδέλλα, Κυπαρίσσου Στεφάνου καὶ Ν. Τριανταφυλλίδου, ὁ ἀλησιμόνητος ἀνὴρ ἐδέχθη ὡς Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου, νὰ προεδρεύσῃ τῆς συνεδριάσεως ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ νὰ ἀπευθύνη τὴν σχετικὴν προσλαλίαν.

Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του συνεδέθησαν στενωῶς πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Καὶ λέγει βιογραφῶν τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Α. Ἀνδρεάδης (ἐνθ. ἄνω).

«Ὁ Νέγρης ἐπίστευεν εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν, διότι ὁ πατριωτισμὸς του συνεδυάζετο ὡς ἄριστα πρὸς ἰδανικὰ εἰρήνης καὶ διότι πολλὰ προσεδόκα καὶ ἐκ τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας, πρὸς ἀποκατάστασιν παρὰ τὴν πολιτικὴν καὶ τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης. Δι' ὃ ἅμα σχεδὸν τῇ ἰδρῦσει τοῦ Ἑλληνικοῦ Συλλόγου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, ἀνέλαβε τὴν προεδρείαν καὶ ἀφωσιώθη αὐτῷ ψυχῇ καὶ σώματι. Εἶχε λεχθῆ περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἦτο καὶ γραμματεὺς τῶν συλλόγων ὧν προήδρευεν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ἀπέστεργεν οὔτε ἔργα ἀντιγραφέως, κατήρχετο δὲ καὶ εἰς

καθήκοντα κλητήρος. Πολλάκις, πλέον ἢ ὄγδοηκοντούτης, ἦρχετο πεζὸς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Τρικώρφων λιτοῦ του οἰκίσκου του εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ μικράν τινα λεπτομερείαν. Ἡ κατανάλωσις χρόνου πολλοῦ εἰς λεπτομερείας, τῷ προσήφθη ἐνίοτε ὡς μικρολογία, ἀλλ' οἱ ταῦτα λέγοντες λησιμονοῦσιν, ὅτι ἡ παραμέλησις τῶν λεπτομερειῶν, συνεπάγεται τὴν κατάρρευσιν τοῦ συνόλου, καὶ ὅτι εἰδικῶς ἐν Ἑλλάδι ὁ Πρόεδρος Συλλόγου σπανίως δύναται νὰ ἐλπίσῃ πολλὴν ἐπικουρίαν ἐκ τῶν συναδέλφων του εἰς τὸ προεδρεῖον. Πάντως ἀπλὴν ἀλήθειαν λέγει ὁ παρατηρῶν, ὅτι ἐπὶ δεκαετίαν σχεδόν, ὁ Ἑλληνικὸς Σύλλογος ἦτο ὁ Νέγρης. Τοῦτο ἄλλως ἀνεγνώρισε καὶ ἡ Διεθνὴς Ἐνωσις τῶν Συλλόγων, ἐκλέξασα αὐτὸν ἀντιπρόεδρόν της, καίτοι οὐδέποτε μετέβαινεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν».

Ὁ Ἑλληνικὸς Σύλλογος Κοινωνίας Ἐθνῶν ἀφέρωσεν εἰς μνήμην τοῦ Νέγρη τὸ φύλλον τοῦ Δελτίου τοῦ Μαΐου 1928 τὸ ὁποῖον ἐπανειλημμένως ἔχω ἀναφέρει καὶ ἐν ᾧ βιογραφεῖται ὁ πολὺκλανστος ἀνὴρ ἀπὸ τὸν κ. Ἀνδρεάδην, ἐκτίθεται τὸ ἔργον του ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀπὸ τὸν κ. Γ. Κοφινᾶν, κρίνεται ἡ γεωλογικὴ του ἐργασία ἀπὸ τὸν κ. Κ. Κτενᾶν καὶ ἀναπτύσσεται ἡ δρᾶσις του ὡς μηχανικοῦ μεταλλειολόγου ἀπὸ τὸν χαράσσοντα τὰς γραμμὰς ταύτας.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν εἰς τὸν δημόσιον αὐτοῦ βίον ὁ Φωκίαν Νέγρης. Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσω ὅτι ἐξ ἴσου ὑποδειγματικὸς ὑπῆρξε καὶ ὁ βίος του ὁ ἰδιωτικὸς; Νυμφευθεὶς κόρην φαναριωτικῆς οἰκογενείας, τὴν Ἑλένην Ρίζου, ἀποθανοῦσαν τὸ 1893, ἀπέκτησε θυγατέρα, τὴν Κυρίαν Λουκίαν Ἀσημάκη Ζαΐμη, διετέλεσε δὲ παράδειγμα συζύγου καὶ πατρὸς στοργικοῦ καὶ τρυφεροῦ, πλήρους λεπτότητος καὶ προσοχῆς, ὅσῃν ἡ ἀγάπη ἐμπνέει εἰς εὐγενεῖς φύσεις.

Δύναμαι οὕτω καὶ εἰς εὐρύτερον κοινὸν ἀπευθυνόμενος,

να ἐπαναλάβω, ὅτι ἤδη πρὸ πενταετίας ἔγραψα εἰς τὸ περιοδικὸν τῶν σπουδαστῶν τοῦ Πολυτεχνείου μας (Ἑλλ. Σπουδαὶ Μάϊος 1923), μνημονεύων ἐκεῖ τὸ γεωλογικὸν ἔργον τοῦ Νέγρη, ὅτι «εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἔργου του δὲν εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν καθένα νὰ φθάσῃ, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα του εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐμπνέῃ καὶ νὰ δδηγήῃ».

Ι. Π. ΔΟΛΑΝΙΔΗΣ

Καθηγητὴς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ

